

ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У СФЕРІ ПРАВОВОГО ІНФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯН

У сучасному українському суспільстві в епоху політичних, економічних та правових трансформацій наявні тенденції, що пов'язані з різким падінням поваги до права, його цінності та навіть зневагою до багатьох правових положень та настанов. Як відомо, право впливає на правову свідомість та поведінку людей, і, відповідно, повинно сприяти прогресивним змінам у суспільстві. На мою думку, всі суперечливі та трагічні події, що відбуваються сьогодні у суспільстві, є результатом нерозвиненого правового світогляду, правової свідомості та правової культури представників як державних і громадських інституцій, так і громадян. Як наголошує Н. Оніщенко, йдеться про несприйняття держави, багатьох її інститутів, недовіру до її реформаторських позицій та стартів, що посилює песимістичні настрої і світоглядні деформації в суспільстві. Крім того, права необхідно дотримуватися не тільки завдяки повазі до нього, сприйняття демократичних засад права взагалі, а й завдяки нагальній потребі відродження поваги до правового порядку в суспільстві [1, с. 93].

Сьогодні необхідна якісна правова освіта та пропаганда правових знань з метою формування правового світогляду та правової культури суспільства. Одним із суб'єктів правової освіти суспільства є засоби масової інформації (ЗМІ), від яких залежить, як суспільство сприймає право та інформацію про нього. Такий стан справ зумовлює і актуалізує проблему наукового вивчення та аналізу ролі ЗМІ у формуванні правового світогляду та правової культури суспільства.

Вивчення ролі ЗМІ у суспільних процесах розпочалося ще на початку ХХ ст., а спроби створення теоретичних концепцій з'являються в середині ХХ ст. у працях П. Лазарсфельда і Г. Ласвелла. У 60–70-ті роки ХХ ст. відбувається пошук нових загальнотеоретичних підходів до розуміння ролі мас-медіа в суспільстві, чим було зумовлене підвищення інтересу до праць теоретиків постструктуралізму і постмодернізму (Т. Адорно, Р. Барт, М. Горкгаймер, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз та ін.). Серед сучасних праць, в яких досліджуються проблеми мас-медійних процесів та роль ЗМІ в сучасному світі, слід назвати публікації таких авторів, як В. Бебик, О. Гриценко, С. Квіт, Н. Костенко, І. Мащенко, А. Москаленко, В. Різун, А. Ручка, А. Чічановський, О. Чекмишев та ін. Важливий напрям дослідження мас-медіа був започаткований працями М. Маклюєна і продовжений у працях теоретиків постіндустріального інформаційного суспільства (Д. Белл, О. Тоффлер, М. Кастельс та ін.). Проблематиці, пов'язаній із формуванням медіа-права, присвячено низку публікацій, серед них праці таких дослідників, як К. Беляков, В. Брижко,

О. Кузнецова, Т. Маер, Н. Петрова, І. Погорелова, ї. Приступенко, В. Цимбалюк, В. Якубенко та ін. Проблеми формування правової культури та правового світогляду досліджувалися такими вченими-правознавцями, як С. Алексєєв, В. Головченко, Ю. Дмитрієвський, Б. Кістяківський, В. Копейчиков, Є. Назаренко, Н. Оніщенко. Л. Петрова, П. Рабінович, В. Тацій та ін. Не применшуючи значення їх наукового доробку, варто окремо приділити увагу вивченню особливостей впливу мас-медіа на формування правового світогляду та правової культури.

Важливою складовою журналістської діяльності є вплив ЗМІ на правове життя суспільства, правовий світогляд та правову культуру населення. Преса, телебачення і радіо, а також електронні ЗМІ є поліфункціональними носіями продуктів не тільки журналістської, а й інших видів соціальної діяльності, зокрема правоосвітньої, пов'язаної з трансляцією духовних та правових цінностей у масову свідомість.

На думку О. Третьякової, вплив журналістики на правову культуру суспільства визначається її участю в розвитку правосвідомості на двох рівнях: раціональному (підвищення правової інформованості населення) й емоційному (формування правових орієнтирів і позитивного ставлення до права). Вплив правової журналістики на правову свідомість може мати декілька ефектів: когнітивний (давати нові правові знання), ціннісний (формувати правові установки і ставлення до права) і організаційно-утилітарний (давати можливість удосконалювати правову поведінку). Може також мати і дисфункціональний, небажаний ефект, що знижує рівень правосвідомості громадян [2, с. 42].

ЗМІ є чинником, що впливає на формування правової свідомості та правового світогляду. Формування правової свідомості – це надзвичайно складний та багаторівневий філософський та психологічний процес сприйняття нормативно-правових приписів, який своєрідно відбувається у кожній людині та має різні, абсолютно не схожі результати. ЗМІ – це сукупність сучасних каналів зв'язку (преса, телебачення, радіомовлення, кіно, мережа Інтернет тощо) за допомогою яких поширюється правова інформація у суспільстві. У статті 18 Закону України «Про інформацію», зокрема, визначено, що одним із видів інформації у державі є правова інформація – сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо. Джерелами правової інформації є Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативні правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань [3]. Як відомо, є дві групи правової інформації. Перша – документовані юридичні акти та правові принципи. Це – Конституція України, законодавчі і підзаконні акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти. Друга – повідомлення преси, телебачення, радіо, публічні виступи та інші засоби інформації з правових питань. Наукові

дослідження, опитування населення свідчать про те, що громадяни переважно отримують знання про державу і право (окрім навчальних закладів) з цього джерела. Газети «Голос України», «Урядовий кур'єр», «Юридичний вісник України», «Закон і бізнес», журнали «Бюлетень Міністерства юстиції України», «Право України», «Юридичний журнал» та інші сьогодні несуть велике навантаження з поширенням юридичної інформації. Відіграють немалу роль у поширенні правових знань і місцеві періодичні видання, у яких постійно висвітлюється правова тематика.

Таким чином, ЗМІ – це впливовий інформаційно-пропагандистський апарат, який є одним з ефективних засобів збереження і поширення правових знань і цінностей, формування правового світогляду та правової культури суспільства. Вплив мас-медіа на особу не зводиться лише до передачі громадянам знань про законодавство, а особливо важливим є формування переконаності особи у необхідності дотримання правових норм, формування позитивного ставлення до права, визнання його цінності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Оніщенко Н. М. Правовий світогляд і політика (сучасна реальність, бачення на перспективу / Н. М. Оніщенко // Бюлетень міністерства юстиції. – 2014. – № 2. – С. 91-96.
2. Третьякова О. В. Журналистика и правовая культура общества: взаимодействие в контексте развития демократии : дис. ... д-ра полит, наук / О. В. Третьякова. – СПб., 2012. – 49 с.
3. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України, – 1992. – • № 48. – С. 650